

سوال

مسجد ما دو اتاق دارد که از مسجد جدا هستند و ما عادت داریم در این جاها نماز بخوانیم و از وقتی که بنای مسجد کامل شده ما در این دو مکان نماز می‌خوانیم. آیا به اعتکاف نشستن در این جاها درست است؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اعتکاف یعنی لزوم مسجد به هدف طاعت الله، بنابراین اعتکاف مختص به مساجد است و در غیر مساجد صحیح نیست. ابن قدامه - رحمه الله - می‌گوید: «اعتکاف - اگر شخص معتکف مرد باشد - در غیر مسجد صحیح نیست و در این باره میان علما اختلافی سراغ نداریم و اصل در آن سخن الله تعالی است که:

وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ [بقره: ۱۸۵]

(و در حالی که در مساجد معتکف هستید با آنان همخوابگی نکنید).

که در اینجا اعتکاف را خاص مساجد قرار داده و اگر اعتکاف در غیر آن صحیح بود تحریم همخوابگی را خاص آن نمی‌کرد؛ زیرا همخوابگی در حال اعتکاف مطلقاً حرام است. در حدیث عائشه - رضی الله عنها - آمده است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - سرش را به نزد من [داخل حجره] می‌کرد و من شانه‌اش می‌کردم و در حال اعتکاف وارد خانه نمی‌شد مگر برای حاجت. همچنین دارقطنی با سندش از زهری از عروه و سعید بن مسیب از عائشه روایت کرده که: سنت برای معتکف این است که جز برای نیاز انسانی [از مسجد] بیرون نرود و اعتکاف نیست مگر در مسجدی که در آن جماعت برگزار می‌شود (المغنی: ۳/ ۶۵).

این مکان جدا از مسجد آنطور که به نظر می‌آید بخشی از مسجد که برای نماز آماده شده نیست و در نتیجه اعتکاف در آن صحیح نیست.

ضابطه اینکه کدام اتاقها جزو مسجد به شمار می‌آید این است:

۱- اگر اتاق چسبیده به مسجد برای این ساخته شده که مسجد باشد، یعنی سازنده‌اش نیتش این بوده که این قسمت هم بخشی از مسجد باشد که در آن نماز خوانده می‌شود. در این صورت احکام مسجد بر آن جاری می‌شود و اعتکاف در آن جایز

است و ورود زنانی که در حالت عادت ماهیانه هستند [و مردان جنب] به آن ممنوع است.

اما اگر این مکان برای این ساخته شده تا به عنوان فضای آموزشی یا برگزاری جلسات یا خانهٔ امام و مؤذن استفاده شود نه برای نماز، در این صورت حکم مسجد را نخواهد داشت.

۲- اگر نیت سازندهٔ مسجد را ندانیم در این صورت اصل بر این است که هر ساختمانی داخل دیوار مسجد باشد و دری به داخل مسجد داشته باشد حکم مسجد را دارد.

۳- حیاطی که داخل دیوار مسجد قرار دارد حکم مسجد را دارد.

نووی - رحمه الله - می‌گوید: دیوار مسجد از داخل و خارجش از نظر صیانت و بزرگداشتِ حرمت حکم مسجد را دارد، و همینطور سقف مسجد و چاهی که داخل آن است و حیاط آن. شافعی و اصحابش - رحمهم الله - بر این نص کرده‌اند که اعتکاف در حیات و پشت بام مسجد درست است و همچنین نماز کسی که در آنجا به امامی که در مسجد است اقتدا کند (المجموع: ۲/ ۲۰۷).

وی در «مطالب أُولی النهی: ۲/ ۲۳۴» می‌گوید: پشت بام مسجد و حیاطی که دور آن است جزو مسجد است. قاضی می‌گوید: اگر دیوار و در داشته باشد مانند مسجد است زیرا همراه و تابع آن است، اما اگر دیوار نداشته باشد حکم مسجد برایش ثابت نمی‌شود. همینطور مناره‌ای که خودش یا درش در مسجد باشد، اما اگر خود مناره یا درش بیرون از مسجد باشد حتی اگر نزدیک مسجد باشد در صورتی که معتکف برای اذان به آنجا برود اعتکافش باطل می‌شود. نقل به صورت مختصر.

از شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - پرسیده شد: اتاقی که داخل مسجد است، آیا اعتکاف در آن درست است؟

ایشان گفتند: در این مورد احتمالاتی هست: کسی که مطلق سخن علما را ببیند می‌گوید بخشی از مسجد است زیرا خواهد گفت اتاقی که داخل دیوار مسجد باشد بخشی از مسجد است. اما اگر کسی از این جهت به آن بنگرد که این اتاق برای آن ساخته نشده که مسجد باشد بلکه به عنوان اتاق امام ساخته شده مانند خانه‌های پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خواهد بود زیرا خانه‌های پیامبر نیز درهایی به داخل مسجد داشتند اما با این وجود خانه بودند [نه مسجد] و رسول الله - صلی الله علیه وسلم - [در حال اعتکاف] به آنها وارد نمی‌شد. بنابراین احتیاط این است که معتکف در این اتاقها نباشد. اما عرف مردم الان به این صورت است که اتاق‌های داخل مساجد بخشی از مسجد است (شرح الکافی).

برای شرح و فایدهٔ بیشتر مراجعه نمایید به پاسخ‌های شمارهٔ (118685) و (34499).

والله اعلم